

**ДВНЗ “ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І.Я.ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”**

**Кафедра
Оперативної хірургії з топографічною анатомією**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
проф. А.Г. Шульгай
“ ” , 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

дисципліна **оперативна хірургія та топографічна анатомія**

напрямок підготовки **1201 Медицина**

спеціальність **7.12010001 Лікувальна справа,**
7.12010003 Медикопрофілактична справа

факультет **Медичний**

(2016-2017) навчальний рік

Розробники: Гнатюк М.С., завідувач кафедри, д.мед.н., проф.
Слабий О.Б., к.мед.н., доцент
Гаргула Т.І., асистент кафедри, к.мед.н.

Робочу програму схвалено на засіданні
кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією
Протокол від “21” (червня) **2016 року № 12**
Завідувач кафедри **д.мед.н, проф. Гнатюк М.С.**

_____ (_____)

© _____, 2016 рік
© _____, 2017 рік

Тернопіль 2016

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – II курс – 3 III курс – 1	Галузь знань <u>(1201 Медицина)</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність: <u>(7.12010001 Лікувальна справа</u> <u>7.12010003 Медикопрофілактична</u> <u>справа)</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 120		2-й	3-й
		Семестр	
		4-й	5-й
		Лекції	
		10 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		40 год.	12 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		40 год.	18 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-год.	
		Вид контролю:	
		Залік (зарах)	Диф.залік

1. Пояснювальна записка та структура дисципліни

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Оперативної хірургії з топографічною анатомією» складена відповідно до: освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» у вищих навчальних медичних закладах IV рівня акредитації, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2003 № 239 напряму підготовки «Медицина» освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст» за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа»; за навчальними планами, затвердженими наказами МОЗ України від 08.07.2010 № 539 «Про внесення змін до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа», затвердженого наказом МОЗ України від 19.10.2009 № 749» та від 21.06.2012 № 455 «Про затвердження навчального плану підготовки фахівців освітньо – кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» за спеціальностями «лікувальна справа», які попередньо здобули освітньо – кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за спеціальністю «лікувальна справа» та «сестринська справа», для навчання у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації МОЗ України; рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін, затверджених наказом МОЗ України від 24.03.2004 № 152 «Про затвердження рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін» зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОЗ України від 12.10.2004 № 492 «Про внесення змін та доповнень до рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін»;

• інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України 15.04.2014.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є:

- а) будова, форма і взаємне розташування органів та тканин в різних ділянках тіла людини;
- б) принципи, способи, техніка виконання хірургічних оперативних втручань;
- г) організація хірургічної допомоги, особливості обстеження хірургічного хворого, асептика і антисептика, десмургія, загальні питання анестезіології, травматології, кровотеча і запинка кровотечі, переливання крові, загальні питання та окремі види хірургічної інфекції, інші питання хірургії

Міждисциплінарні зв'язки :

нормальна і патологічна анатомія, нормальна та патологічна фізіологія, гістологія і фармакологія, пропедевтика внутрішніх хвороб, фармакологія.

3. мета вивчення навчальної дисципліни; **1. Мета та**

завдання навчальної дисципліни:

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни оперативної хірургією та топографічною анатомії є:

- Оволодіння систематизованими знаннями з будови тіла людини в різних ділянках та формування практичних умінь топографо-анатомічного виконання оперативних доступів та оперативних прийомів;
- Оволодіння студентами навиками догляду за хірургічними хворими, основами клінічного обстеження хірургічних хворих;
- Знайомство з принципами хірургічних методів лікування і семіотикою основних видів хірургічних захворювань;

1.2. Основними завданнями дисципліни є вивчення топографічної анатомії ділянок тіла людини, оволодіння навичками користування хірургічними інструментами, розтину і з'єднання м'яких тканин, тимчасової і остаточної зупинки кровотечі,

технікою кишкових швів і співусть, доступів до магістральних судин та нервів кінцівок, венесекції і венепункції, перев'язки судин, оволодіння навичками оперативних доступів і оперативних прийомів на трупному матеріалі або на тваринах, а також засвоєння теоретичних знань та практичних навичок з питань антисептики, асептики, анестезіології, клінічних проявів ушкоджень, хірургічної інфекції, невідкладних станів, основних принципів діагностики, лікування і профілактики.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- топографоанатомічні взаємовідносини органів і систем людини і визначати механізми виникнення клінічної картини захворювань (ПН.019, ПП 136),
- вікові особливості клінічної анатомії організму і хірургічну анатомію природжених вад(ПП.136)
- сучасні концепції вітчизняної і зарубіжної теоретичної і практичної хірургії;
- основи організації раціонального режиму і лікування хірургічного хворого;
- теоретичні та практичні питання сучасної асептики та антисептики;
- загальні питання хірургічної та ВІЛ-інфекції;
- клініку, діагностику та лікування окремих гнійно-запальних захворювань м'яких тканин, сухожилків, кісток та суглобів; - рани і їх лікування;
- методи зупинки кровотеч;
- основи анестезіології та реаніматології;

Вміти виконувати:

- ідентифікувати сучасні хірургічні інструменти (ПП 180)
- демонструвати володіння технікою виконання основних оперативних втручань на трупах людини та тваринах (ПП.180)
- демонструвати техніку первинної хірургічної обробки ран на трупах людини, тренажерах та експериментальних тваринах (ПП 180)
- накладання м'якої пов'язки на різні ділянки тіла;
- транспортну іммобілізацію при травмі;
- тимчасову та остаточну зупинку кровотечі;
- туалет рани;

3. зміст програми, що включає тематичне планування лекцій, семінарських (практичних) занять, самостійної роботи, перелік практичних навичок, внесених у матрикул практичних навичок;

РОЗДІЛ 1. Топографічна та хірургічна анатомія голови, шиї, грудної клітки, живота. хребта, поперекової ділянки, за очеревинного простору.

Конкретні цілі:

- Визначати роль знань топографічної анатомії, способів оперативних доступів і прийомів у підготовці лікаря.
- Класифікувати хірургічні операції.
- Ідентифікувати сучасні хірургічні інструменти
- Демонструвати техніку первинної хірургічної обробки ран
- Вирізняти різні види трансплантації і експлантації органів і тканин.
- Пояснювати топографо-анатомічні основи виникнення клінічної картини патологічних процесів на голові і шиї

- Аналізувати вікові особливості топографічної анатомії голови і шиї □ Демонструвати різні методи обробки ран голови і шиї
- Визначати принципи декомпресійних і кістково-пластичних трепанацій черепа, оперативних втручань при різних формах зобу.
- Демонструвати оголення і перев'язку зовнішньої і загальної сонних артерій, трахеотомію.
- Обґрунтувати вибір способів та алгоритми виконання операцій на сечовому міхурі, передміхуровій залозі, прямій кишці, матці, яєчку, зовнішніх статевих органах.
- Пояснювати топографо-анатомічні основи виникнення клінічної картини захворювань органів грудної порожнини
- Аналізувати вікові особливості топографічної анатомії органів грудної порожнини
- Пояснювати вибір і методи оперативних втручань при ураженні молочної залози
- Обрати і демонструвати різні методи обробки ран грудної стінки, резекції ребра
- Запропонувати доступи і оперативні прийоми в залежності від патології легень,стравохода.
- Virізняти хірургічну анатомію вад серця і хірургічні методи їх корекції □ Визначати механізми і способи екстракорпорального кровообігу.
- Тракувати принципи дезоблітеруючих операцій при ішемічній хворобі серця
- Обґрунтувати оптимальні способи лапаротомій при різних хірургічних захворюваннях органів черевної порожнини
- Обґрунтувати оптимальні способи операцій при грижах стінки живота
- Освоїти різні способи операцій при грижах стінки живота
- Демонструвати резекцію кишки і різні види ентероанастомозів, гастростомії, видалення червоподібного відростка.
- Обґрунтувати топографо-анатомічні основи методів органозберігаючих операції на шлунку.
- Визначати принципи резекції шлунка, операцій на печінці, жовчному міхурі, жовчних шляхах, підшлунковій залозі, нирках і сечоводах, лапароскопічних втручань на цих органах.
- Визначати принципи операцій на надниркових залозах, нирках і сечоводах, лапароскопічних втручань на цих органах.
- Обґрунтувати вибір способів операцій на сечовому міхурі, передміхуровій залозі, прямій кишці, матці, яєчку, яєчниках, промежині, зовнішніх статевих органах.

Тема 1. Знайомство з хірургічним інструментарієм, шовним матеріалом. Техніка обробки та ізоляції операційного поля, місцевого інфільтраційного знечуження за О.В.Вишневським.

Особливості проведення маніпуляцій у хворих, інфікованих ВІЛ

Тема 2. Наркоз. Роз'єднання та з'єднання м'яких тканин. Видалення сторонніх тіл, зупинка кровотечі в рані (операція на тваринах та трупному матеріалі).

Тема 3. Топографічна анатомія мозкового відділу голови. Склепіння черепа. Розподіл на ділянки. Лобно-тім'яно-потилична ділянка. Первинна хірургічна обробка поранень мозкового відділу голови (проникаючих і непроникаючих). Дванадцять пар черепно-мозкових нервів.

Тема 4. Топографічна анатомія скроневої ділянки. Краніо-церебральна топографія. Трепанація черепа, перев'язка артерій твердої оболонки головного мозку. Топографічна анатомія соскоподібною області. Хірургічна анатомія внутрішнього вуха і каналу лицевого нерва. Артротомія (операція на трупному матеріалі). Оболонки головного мозку. Підоболонкові простори. Синуси твердої мозкової оболонки. Первинна хірургічна обробка ран черепної ділянки. Хірургічна анатомія внутрішньої і зовнішньої основи черепа.

Тема 5. Топографічна анатомія лицевого відділу голови. Розподіл на ділянки. Бокова ділянка лица: привушножувальна, щічна. Привушна слинна залоза, її протоки. Кровообіг лица. Вени лица і їх зв'язки. Лімфовідтік

Тема 6. Глибока ділянка. Клітковинні простори лица. Крилопіднебінна ямка, сполучення її з порожниною очної ямки. Навкологлотковий простір. Топографія лицевого і трійчастого нервів. Принципи провідникової анестезії гілок трійчастого нерва.

Розрізи на лиці при гнійних процесах. Видалення привушної залози. Порожнина носа. Придаткові порожнини носа. Трепанція лобної і верхньощелепної пазух.

Тема 7. Топографічна анатомія шиї. Межі шиї. Поділ на ділянки, фасції і міжфасціальні простори. Трикутники шиї і їх практичне значення. Судини і нерви шиї (препарування на трупному матеріалі). Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка ваго-симпатичної блокади за О. В. Вишневським і М.Н. Бурденком. Типові розрізи при флегмонах шиї. Топографічна анатомія підщелепного трикутника. Хірургічна анатомія підщелепної залози.

Тема 8. Топографічна анатомія сонного трикутника. Хірургічна анатомія сино-каротидної зони. Топографічна анатомія грудинно-ключично-сосковидної ділянки. Хірургічна анатомія судинно-нервового пучка шиї і приграничного симпатичного стовбура. Оголення загальної і зовнішньої сонної артерії. Топографічна анатомія латерального трикутника шиї. Хірургічна анатомія шийного і плечового сплетень, зірчастого вузла, їх блокада. Пункція і катетеризація підключичної вени

Тема 9. Хірургічна анатомія органів шиї (гортань, глотка, стравохід, трахея, щитоподібна залоза, пара щитоподібні залози). Кровообіг, іннервація, лімфовідтік органів. Трахеостомія. Розріз та шов стравоходу. Операції Ванаха і Крайля. Резекції щитоподібної залози.

Тема 10. Операція: Трахеотомія. Трахеостомія (операція на тваринах та трупному матеріалі).

Тема 11. Топографічна анатомія грудної клітки, межі поділ на ділянки. Топографічна анатомія підключичної ділянки. Хірургічна анатомія молочної залози. Оперативні втручання на молочній залозі при гнійних маститах, доброякісних і злоякісних новоутвореннях. Оголення і перев'язка підключичної артерії, пункція підключичної вени.

Тема 12. Топографічна анатомія власне грудної стінки. Хірургічна анатомія плеври та плевральних синусів. Пневмоторакси, їх види. Пункція плевральної порожнини. Резекція ребра, торакотомія, зашивання ран при відкритому пневмотораксі. Хірургічна анатомія легень. Анатомо-фізіологічне обґрунтування пульмонектомії і резекції легень.

Тема 13. Топографічна анатомія переднього середостіння. Хірургічна анатомія серця. Хірургічна анатомія вроджених вад серця і крупних судин (незарощення артеріальної протоки і коарктація аорти, стеноз легеневої артерії, дефекти міжпередсердної і міжшлуночкової перегородок, тетрада Фалло). Анатомо-фізіологічне обґрунтування доступів до серця. Принципи хірургічних втручань при вроджених вадах серця і крупних судин. Хірургічна анатомія перикарда. Пункція перикарда. Хірургічна анатомія заднього середостіння. Хірургічна анатомія стравохода. Операції на стравоході.

Тема 14. Топографічна анатомія передньо-бокової стінки живота, поділ на області, проекція органів у дорослих і дітей. Анатомо-фізіологічне обґрунтування доступів до органів черевної порожнини. Оперативне лікування пупкових гриж та гриж білої лінії живота.

Тема 15. Топографічна анатомія пахвинної області. Хірургічна анатомія пахвинного каналу, його вмісту у чоловіків та жінок. Особливості пахвинного каналу у дітей. Хірургічна анатомія очеревини. Лапаротомія, її особливості у дітей. Систематична ревізія органів черевної порожнини. Хірургічна обробка і зашивання ран порожнистих органів.

Тема 16. Операція: «Лапаротомія» (операція на тваринах та трупному матеріалі).

Тема 17. Хірургічна анатомія органів верхнього поверху черевної порожнини (печінка, жовчні шляхи, селезінка, підшлункова залоза, дванадцятипала кишка). Особливості їх розташування, форми і розміри у новонароджених дітей, аномалії розвитку (додаткові селезінки, атрезії жовчних шляхів).

Тема 18. Хірургічна анатомія тонкої, товстої кишок та червоподібного паростка.

Ентероентероанастомози. Оперативні доступи до червоподібного паростка. Апендектомія.

Накладання колостомії та протиприроднього заднього отвору.

Тема 19. Хірургічна анатомія шлунка (скелетотопія його відділів, синтопія, зв'язки, судини, нерви, лімфовідтік), особливості положення, форми та розміри шлунка у дітей. Вроджений пілоростеноз. Гастростомія, види гастростомії. Гастроентероанастомози. Резекція шлунка. Топографія блукаючих нервів (їх гілки, зони розгалуження в ділянці шлунка, печінки, підшлункової залози, кишечника), Ваготомія, її види. Дренуючі операції на шлунку.

Тема 20. Топографічна анатомія поперекової ділянки. Хірургічна анатомія хребта, спинного мозку, його оболон, міжоболонних просторів (препарування на трупному матеріалі). Пункція субарахноїдального простору. Перидуральна анестезія. Заочеревинний простір, хірургічна анатомія розташованих в ньому органів і судинно-нервових утворень: нирок, сечоводів, наднирників, аорти, нижньої порожнистої вени, нервових сплетень. Анатомофізіологічне обґрунтування і техніка паранефральної блокади, її особливості в дитячому віці.

Оперативні втручання на нирках, наднирниках і сечоводах: доступи, шов нирки, резекція, нефректомія, пієлотомія, шов сечовода. Трансплантація нирки, реконструктивні операції на її судинах і сечоводах.

РОЗДІЛ 2. Топографічна та хірургічна анатомії тазу, верхньої та нижньої кінцівок

Конкретні цілі:

- Пояснювати топографо-анатомічні обґрунтування виникнення клінічної картини патологічних процесів на кінцівках
- Обрати і демонструвати різні методи обробки ран кінцівок.
- Демонструвати оголення і перев'язку магістральних судин кінцівок.
- Визначати принципи і техніку операцій при панариціях і флегмонах кінцівок, ампутаціях та екзартикуляціях на різних рівнях, пункцій суглобів, артротомій, артропластики, артрорезу, екстра- і інтрамедулярного остеосинтезу, операцій на хребті. □ Тракувати принципи дезоблітеруючих операцій на магістральних судинах

Тема 21. Кісткова основа малого тазу, з'єднання кісток, зовнішні орієнтири для визначення розмірів таза. Пристінкова мускулатура. Поділ на поверхи. Хід очеревини в порожнині чоловічого і жіночого таза, складки, заглибини. Діагностика і способи дренивання пельвіоперитоніту. Фасції і клітковинні простори підочеревинного поверху, хірургічна анатомія судинно-нервових утворень і лімфовузлів. Обґрунтування доступів до внутрішньої клубової артерії за М.І. Пироговим і Бакшеєвим.

Тема 22. Хірургічна анатомія органів малого тазу: матки, яйників, сечового міхура, простати, прямої кишки. Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка виконання оперативних втручань на них.

Тема 23. Топографічна анатомія верхньої кінцівки. Поділ на ділянки. Межі, шари, судини, нерви. Шляхи поширення гнійних процесів на верхній кінцівці і розрізи при них. Оголення судин і нервів на верхній кінцівці (операції на трупному матеріалі).

Тема 24. Топографічна анатомія сідничної ділянки і нижньої кінцівки. Хірургічна анатомія кульшового суглоба. Пункція кульшового суглоба. Оголення і шов сідничного нерва.

Тема 25. Операція: «Оголення та перев'язка судин кінцівок» (операція на тваринах та трупі).

Тема 26. Ампутація і екзартикуляція кінцівок. Принципи пункцій, артротомій, резекцій суглобів, артропластики і артродезу. Операції на кістках (операція на трупі). Принципи екстра- і інтрамедулярного остеосинтезу. Колатеральний кровообіг.

Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Лекції	Практичні/семінарські заняття	Самостійна робота студента
РОЗДІЛ 1. Топографічна та хірургічна анатомія голови, шиї, грудної клітки, живота. хребта, поперекової ділянки, за очеревинного простору.			
Тема 1. Знайомство з хірургічним інструментарієм, шовним матеріалом. Техніка обробки та ізоляції операційного поля, місцевого інфільтраційного знечуження за О.В.Вишневським. Особливості проведення маніпуляцій у хворих, інфікованих ВІЛ	-	2	-
Тема 2. Наркоз. Роз'єднання та з'єднання м'яких тканин. Видалення сторонніх тіл, зупинка кровотечі в рані (операція на тваринах та трупному матеріалі).	-	2	2
Тема 3. Топографічна анатомія мозкового відділу голови. Скеліття черепа. Розподіл на ділянки. Лобно-тім'яно-потилична ділянка. Первинна хірургічна обробка поранень мозкового відділу голови (проникаючих і непроникаючих). Дванадцять пар черепно-мозкових нервів.	0,5	2	2
Тема 4. Топографічна анатомія скроневої ділянки. Краніо-церебральна топографія. Трепанція черепа, перев'язка артерій твердої оболонки головного мозку. Топографічна анатомія соскоподібної області. Хірургічна анатомія внутрішнього вуха і каналу лицевого нерва. Артротомія (операція на трупному матеріалі). Оболонки головного мозку. Підоболонкові простори. Синуси твердої мозкової оболонки. Первинна хірургічна обробка ран черепної ділянки. Хірургічна анатомія внутрішньої і зовнішньої основи черепа.	0,5	2	2
Тема 5. Топографічна анатомія лицевого відділу голови. Розподіл на ділянки. Бокова ділянка лица: привушножувальна, щічна. Привушна слинна залоза, її протоки. Кровообіг лица. Вени лица і їх зв'язки. Лімфовідтік	-	2	2
Тема 6. Глибока ділянка. Клітковинні простори лица. Крилопіднебінна ямка, сполучення її з порожниною очної ямки. Навкологлотковий простір. Топографія лицевого і трійчастого нервів. Принципи провідникової анестезії гілок трійчастого нерва. Розрізи на лиці при гнійних процесах. Видалення привушної залози. Порожнина носа. Придаткові порожнини носа. Трепанція лобної і верхньощелепної пазух.	-	2	2

Тема 7. Топографічна анатомія шиї. Межі шиї. Поділ на ділянки, фасції і міжфасціальні простори. Трикутники шиї і їх практичне значення. Судини і нерви шиї (препарування на трупному матеріалі). Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка вагосимпатичної блокади за О. В. Вишневським і М.Н. Бурденком. Типові розрізи при флегмонах шиї. Топографічна анатомія підщелепного трикутника. Хірургічна анатомія підщелепної залози.	0,5	2	4
Тема 8. Топографічна анатомія сонного трикутника. Хірургічна анатомія сино-каротидної зони. Топографічна анатомія грудинно-ключично-сосковидної ділянки. Хірургічна анатомія судинно-нервового пучка шиї і приграничного симпатичного стовбура. Оголення загальної і зовнішньої сонної артерії. Топографічна анатомія латерального трикутника шиї. Хірургічна анатомія шийного і плечового сплетень, зірчастого вузла, їх блокада. Пункція і катетеризація підключичної вени	0,5	2	2
Тема 9. Хірургічна анатомія органів шиї (гортань, глотка, стравохід, трахея, щитоподібна залоза, паращитоподібні залози). Кровопостачання, іннервація, лімфовідтік органів. Трахеостомія. Розріз та шов стравоходу. Операції Ванаха і Крайля. Резекції щитоподібної залози.	0,5	2	4
Тема 10. Операція: Трахеотомія. Трахеостомія (операція на тваринах та трупному матеріалі).	-	2	2
Тема 11. Топографічна анатомія грудної клітки, межі поділ на ділянки. Топографічна анатомія підключичної ділянки. Хірургічна анатомія молочної залози. Оперативні втручання на молочній залозі при гнійних маститах, доброякісних і злоякісних новоутвореннях. Оголення і перев'язка підключичної артерії, пункція підключичної вени.	-	2	2
Тема 12. Топографічна анатомія власне грудної стінки. Хірургічна анатомія плеври та плевральних синусів. Пневмоторакси, їх види. Пункція плевральної порожнини. Резекція ребра, торакотомія, зашивання ран при відкритому пневмотораксі. Хірургічна анатомія легень. Анатомо-фізіологічне обґрунтування пульмонектомії і резекції легень.	0,5	2	4
Тема 13. Топографічна анатомія переднього середостіння. Хірургічна анатомія серця. Хірургічна анатомія вроджених вад серця і крупних судин (незарощення артеріальної протоки і коарктація аорти, стеноз легеневої артерії, дефекти міжпередсердної і міжшлуночкової перегородок, тетрада Фало). Анатомо-фізіологічне обґрунтування доступів до серця. Принципи хірургічних втручань при вроджених вадах серця і крупних судин. Хірургічна анатомія перикарда. Пункція перикарда. Хірургічна анатомія заднього середостіння. Хірургічна анатомія стравохода. Операції на стравоході.	-	2	2
Тема 14. Топографічна анатомія передньо-бокової	0,5	2	4

стінки живота, поділ на області, проекція органів у дорослих і дітей. Анатомо-фізіологічне обґрунтування доступів до органів черевної порожнини. Оперативне лікування пупкових гриж та гриж білої лінії живота.			
Тема 15. Топографічна анатомія пахвинної області. Хірургічна анатомія пахвинного каналу, його вмісту у чоловіків та жінок. Особливості пахвинного каналу у дітей Хірургічна анатомія очеревини. Лапаротомія, її особливості у дітей. Систематична ревізія органів черевної порожнини. Хірургічна обробка і зашивання ран порожнистих органів.	0,5	2	3
Тема 16. Операція: «Лапаротомія» (операція на тваринах та трупному матеріалі).	-	2	-
Тема 17. Хірургічна анатомія органів верхнього поверху черевної порожнини (печінка, жовчні шляхи, селезінка, підшлункова залоза, дванадцятипала кишка). Особливості їх розташування, форми і розміри у новонароджених дітей, аномалії розвитку (додаткові селезінки, атрезії жовчних шляхів).	0,5	2	2
Тема 18. Хірургічна анатомія тонкої, товстої кишок та червоподібного паростка. Ентероентероанастомози. Оперативні доступи до червоподібного паростка. Апендектомія. Накладання колостомії та протиприроднього заднього отвору	0,5	2	2
Тема 19. Хірургічна анатомія шлунка (скелетотопія його відділів, синтопія, зв'язки, судини, нерви, лімфовідтік), особливості положення, форми та розміри шлунка у дітей. Вроджений пілоростеноз. Гастростомія, види гастростомії. Гастроентероанастомози. Резекція шлунка. Топографія блукаючих нервів (їх гілки, зони розгалуження в ділянці шлунка, печінки, підшлункової залози, кишечника), Ваготомія, її види. Дренуючі операції на шлунку.	-	2	5
Тема 20. Топографічна анатомія поперекової ділянки. Хірургічна анатомія хребта, спинного мозку, його оболон, міжоболонних просторів (препарування на трупному матеріалі). Пункція субарахноїдального простору. Перидуральна анестезія. Заочеревинний простір, хірургічна анатомія розташованих в ньому органів і судинно-нервових утворень: нирок, сечоводів, наднирників, аорти, нижньої порожнистої вени, нервових сплетень. Анатомофізіологічне обґрунтування і техніка паранефральної блокади, її особливості в дитячому віці. Оперативні втручання на нирках, наднирниках і сечоводах: доступи, шов нирки, резекція, нефректомія, піелотомія, шов сечовода. Трансплантація нирки, реконструктивні операції на її судинах і сечоводах.	1	2	4
Всього (розділ 1)	6	40	50
РОЗДІЛ 2. Топографічна та хірургічна анатомія тазу, верхньої та нижньої кінцівок			
Тема 21. Кісткова основа малого тазу, з'єднання кісток, зовнішні орієнтири для визначення розмірів таза. Пристінкова мускулатура. Поділ на поверхи. Хід	1	2	2

очеревини в порожнині чоловічого і жіночого таза, складки, заглибини. Діагностика і способи дренивання пельвіоперитоніту. Фасції і клітковинні простори підочеревинного поверху, хірургічна анатомія судинно-нервових утворень і лімфовузлів. Обґрунтування доступів до внутрішньої клубової артерії за М.І. Пироговим і Бакшеєвим.			
Тема 22. Хірургічна анатомія органів малого тазу: матки, яйників, сечового міхура, простати, прямої кишки. Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка виконання оперативних втручань на них.	1	2	2
Тема 23. Топографічна анатомія верхньої кінцівки. Поділ на ділянки. Межі, шари, судини, нерви. Шляхи поширення гнійних процесів на верхній кінцівці і розрізи при них. Оголення судин і нервів на верхній кінцівці (операції на трупному матеріалі).	0,5	2	-
Тема 24. Топографічна анатомія сідничної ділянки і нижньої кінцівки. Хірургічна анатомія кульшового суглоба. Пункція кульшового суглоба. Оголення і шов сідничного нерва.	0,5	2	2
Тема 25. Операція: «Оголення та перев'язка судин кінцівок» (операція на тваринах та трупі).	-	2	-
Тема 26. Ампутація і екзартикуляція кінцівок. Принципи пункцій, артротомій, резекцій суглобів, артропластики і артрорезу. Операції на кістках (операція на трупі). Принципи екстра- і інтрамедулярного остеосинтезу. Колатеральний кровообіг.	1	2	2
Всього (розділ 2)	4	12	8
Всього годин	10	52	58

Теми лекцій.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Введення в оперативну хірургію та топографічну анатомію. Топографічна анатомія і оперативна хірургія ділянок мозкового і лицевого відділів голови. Топографічна анатомія і оперативна хірургія ділянок та органів шиї	2
2	Топографічна анатомія і оперативна хірургія стінок грудної клітки. Топографічна анатомія і оперативна хірургія легенів і органів середостіння, серця і навколосерцевої сумки.	2
3	Топографічна анатомія і оперативна хірургія передньо-oboкової стінки живота. Топографічна анатомія і оперативна хірургія органів черевної порожнини.	2
4	Топографічна анатомія і оперативна хірургія стінок і органів таза.	2
5	Топографічна анатомія і оперативна хірургія ділянок верхньої та нижньої кінцівок. Ампутації.	2
Разом		10

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
1	Знайомство з хірургічним інструментарієм, шовним матеріалом. Техніка обробки та ізоляції операційного поля, місцевого інфільтраційного знечуження за О.В.Вишневським. Особливості проведення маніпуляцій у хворих, інфікованих ВІЛ	2
2	Наркоз. Роз'єднання та з'єднання м'яких тканин. Видалення сторонніх тіл, зупинка кровотечі в рані (операція на тваринах та трупному матеріалі).	2
3	Топографічна анатомія мозкового відділу голови. Склепіння черепа. Розподіл на ділянки. Лобно-тім'яно-потилична ділянка. Первинна хірургічна обробка поранень мозкового відділу голови (проникаючих і непроникаючих). Дванадцять пар черепно-мозкових нервів.	2
4	Топографічна анатомія скроневої ділянки. Краніо-церебральна топографія. Трепанация черепа, перев'язка артерій твердої оболонки головного мозку. Топографічна анатомія соскоподібної області. Хірургічна анатомія внутрішнього вуха і каналу лицевого нерва. Артротомія (операція на трупному матеріалі). Оболонки головного мозку. Підоболонкові простори. Синуси твердої мозкової оболонки. Первинна хірургічна обробка ран черепної ділянки. Хірургічна анатомія внутрішньої і зовнішньої основи черепа.	2
5	Топографічна анатомія лицевого відділу голови. Розподіл на ділянки. Бокова ділянка лиця: привушножувальна, щічна. Привушна слинна залоза, її протоки. Кровообігання лиця. Вени лиця і їх зв'язки. Лімфовідтік.	2
6	Глибока ділянка. Клітковинні простори лиця. Крилопіднебінна ямка, сполучення її з порожниною очної ямки. Навкологлотковий простір. Топографія лицевого і трійчастого нервів. Принципи провідникової анестезії гілок трійчастого нерва. Розрізи на лиці при гнійних процесах. Видалення привушної залози. Порожнина носа. Придаткові порожнини носа. Трепанация лобної і верхньощелепної пазух.	2
7	Топографічна анатомія шиї. Межі шиї. Поділ на ділянки, фасції і міжфасціальні простори. Трикутники шиї і їх практичне значення. Судини і нерви шиї (препарування на трупному матеріалі). Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка ваго-симпатичної блокади за О. В. Вишневським і М.Н. Бурденком. Типові розрізи при флегмонах шиї. Топографічна анатомія підщелепного трикутника. Хірургічна анатомія підщелепної залози.	2
8	Топографічна анатомія сонного трикутника. Хірургічна анатомія сино-каротидної зони. Топографічна анатомія грудинно-ключично-сосковидної ділянки. Хірургічна анатомія судинно-нервового пучка шиї і приграничного симпатичного стовбура. Оголення загальної і зовнішньої сонної артерії. Топографічна анатомія латерального трикутника шиї. Хірургічна анатомія шийного і плечового сплетень, зірчастого вузла, їх блокада. Пункція і катетеризація підключичної вени	2
9	Хірургічна анатомія органів шиї (гортань, глотка, стравохід, трахея, щитоподібна залоза, пара щитоподібні залози). Кровообігання, іннервація, лімфовідтік органів. Трахеостомія. Розріз та шов стравоходу. Операції Ванаха і Крайля. Резекції щитоподібної залози.	2
10	Операція: «Трахеостомія. Трахеостомія» (операція на тваринах)	2
11	Топографічна анатомія грудної клітки, межі поділ на ділянки. Топографічна анатомія підключичної ділянки. Хірургічна анатомія молочної залози. Оперативні втручання на молочній залозі при гнійних маститах, доброякісних і злоякісних новоутвореннях. Оголення і перев'язка підключичної артерії, пункція підключичної вени.	2
12	Топографічна анатомія власне грудної стінки. Хірургічна анатомія плеври та плевральних синусів. Пневмоторакси, їх види. Пункція плевральної порожнини. Резекція ребра, торакотомія, зашивання ран при відкритому пневмотораксі. Хірургічна анатомія легень. Анатомо-фізіологічне обґрунтування пульмонектомії і резекції легень.	2

13	Топографічна анатомія переднього середостіння. Хірургічна анатомія серця. Хірургічна анатомія вроджених вад серця і крупних судин (незарощення артеріальної протоки і коарктація аорти, стеноз легеневої артерії, дефекти міжпередсердної і міжшлуночкової перегородок, тетрада Фало). Анатомофізіологічне обґрунтування доступів до серця. Принципи хірургічних втручань при вроджених вадах серця і крупних судин. Хірургічна анатомія перикарда. Пункція перикарда. Хірургічна анатомія заднього середостіння. Хірургічна анатомія стравохода. Операції на стравоході.	2
14	Топографічна анатомія передньо-бокової стінки живота, поділ на області, проекція органів у дорослих і дітей. Анатомо-фізіологічне обґрунтування доступів до органів черевної порожнини. Оперативне лікування пупкових гриж та гриж білої лінії живота.	2
15	Топографічна анатомія пахвинної області. Хірургічна анатомія пахвинного каналу, його вмісту у чоловіків та жінок. Особливості пахвинного каналу у дітей Хірургічна анатомія очеревини. Лапаротомія, її особливості у дітей. Систематична ревізія органів черевної порожнини. Хірургічна обробка і зашивання ран порожнистих органів.	2
16	Операція: «Лапаротомія» (операція на тваринах та трупному матеріалі).	2
17	Хірургічна анатомія органів верхнього поверху черевної порожнини (печінка, жовчні шляхи, селезінка, підшлункова залоза, дванадцятипала кишка). Особливості їх розташування, форми і розміри у новонароджених дітей, аномалії розвитку (додаткові селезінки, атрезії жовчних шляхів).	2
18	Хірургічна анатомія тонкої, товстої кишок та червоподібного паростка. Ентероентероанастомози. Оперативні доступи до червоподібного паростка. Апендектомія. Накладання колостомії та протиприроднього заднього отвору.	2
19	Хірургічна анатомія шлунка (скелетотопія його відділів, синтопія, зв'язки, судини, нерви, лімфовідтік), особливості положення, форми та розміри шлунка у дітей. Вроджений пілоростеноз. Гастростомія, види гастростомії. Гастроентероанастомози. Резекція шлунка. Топографія блукаючих нервів (їх гілки, зони розгалуження в ділянці шлунка, печінки, підшлункової залози, кишечника), Ваготомія, її види. Дренуючі операції на шлунку.	2
20	Топографічна анатомія поперекової ділянки. Хірургічна анатомія хребта, спинного мозку, його оболон, міжоболонних просторів (препарування на трупному матеріалі). Пункція субарахноїдального простору. Перидуральна анестезія. Заочеревинний простір, хірургічна анатомія розташованих в ньому органів і судинно-нервових утворень: нирок, сечоводів, наднирників, аорти, нижньої порожнистої вени, нервових сплетьень. Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка паранефральної блокади, її особливості в дитячому віці. Оперативні втручання на нирках, наднирниках і сечоводах: доступи, шов нирки, резекція, нефректомія, піелотомія, шов сечовода. Трансплантація нирки, реконструктивні операції на її судинах і сечоводах.	2
Разом розділ I		40
21	Кісткова основа малого тазу, з'єднання кісток, зовнішні орієнтири для визначення розмірів таза. Пристінкова мускулатура. Поділ на поверхи. Хід очеревини в порожнині чоловічого і жіночого таза, складки, заглибини. Діагностика і способи дренивання пельвіоперитоніту. Фасції і клітковинні простори підочеревинного поверху, хірургічна анатомія судинно-нервових утворень і лімфовузлів. Обґрунтування доступів до внутрішньої клубової артерії за М.І. Пироговим і Бакшеевим.	2
22	Хірургічна анатомія органів малого тазу: матки, яйників, сечового міхура, простати, прямої кишки. Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка виконання оперативних втручань на них.	2
23	Топографічна анатомія верхньої кінцівки. Поділ на ділянки. Межі, шари, судини, нерви. Шляхи поширення гнійних процесів на верхній кінцівці і розрізи при них. Оголення судин і нервів на верхній кінцівці (операції на трупному матеріалі).	2

24	Топографічна анатомія сідничної ділянки і нижньої кінцівки. Хірургічна анатомія кульшового суглоба. Пункція кульшового суглоба. Оголення і шов сідничного нерва. Топографічна анатомія підколінної ямки, гомілки, стопи. Оголення судин кінцівок та методи покращення кровообігу після їх перев'язки.	2
25	Операція: «Оголення та перев'язка судин кінцівок» (операція на тваринах та трупі).	2
26	Ампутація і екзартикуляція кінцівок. Принципи пункцій, артротомій, резекцій суглобів, артропластики і артродезу. Операції на кістках (операція на трупі). Принципи екстра- і інтрамедулярного остеосинтезу. Колатеральний кровообіг.	2
Разом розділ 2		12

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Топографічна та хірургічна анатомія голови, шиї, грудної клітки, живота, хребта, поперекової ділянки, за очеревинного простору, таза.		
1	Особливості проведення маніпуляцій у хворих інфікованих ВІЛ	2
2	Науково-технічний прогрес в розробці питань оперативної техніки: застосування лазера, клейових композицій, ультразвуку, методів ангиографії, ендоскопії, торако- та лапароскопії.	4
3	Хірургічна анатомія шийного і плечового сплетень, зірчастого вузла., їх блокада.	6
4.	Принципи оперативних втручань при вроджених норицях та кістах шиї.	4
5	Принципи оперативних втручань на щитоподібній залозі: резекція за О.В.Ніколаєвим, струмектомія за О.Б.Мартинівим.	4
6.	Пункція підключичної вени за Сельдінгером.	2
7.	Патофізіологічні порушення в організмі при відкритому пневмотораксі, способи їх попередження та усунення.	4
8	Принципи хірургічної корекції вроджених вад серця і крупних судин.	6
9.	Особливості лапаротомії у дітей	4
10.	Гастроентеро та ентероентероанастомози	4
11.	Пункція субарахноїдального простору. Перидуральна анестезія.	4
12.	Трансплантація нирки, технічні і деонтологічні особливості	6
Розділ 2. Топографічна та хірургічна анатомії таза, верхньої та нижньої кінцівок		
13.	Пельвіоперитоніт	4
14.	Сучасні методи остеосинтезу	4
Разом		58

Перелік практичних навичок, внесених у матрикул

№ з/п	Назва практичної навички	Рівень засвоєння	Лінія матрикула
1.	Техніка проведення трахеотомії на експериментальних тваринах	3	I
2.	Техніка проведення інтубації на експериментальних тваринах	3	I

5. Критерії оцінювання знань студентів на занятті (прийняті на методичному засіданні кафедри);

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ
ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Бали	Критерії оцінювання
1	Виставляється у тих випадках, коли студент не розкриває зміст навчального матеріалу, не виконав практичної роботи, не оформив протокол.
2	Виставляється студенту, коли він погано орієнтується в навчальному матеріалі, що виявляється шляхом пропонування йому додаткових запитань, виявляє незнання змісту виконання практичної роботи.
3	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, допускає грубі помилки у визначенні понять та при використанні термінології, частково виконав практичну роботу і оформив протокол.
4	Виставляється, коли студент орієнтується в основному матеріалі, але не може самостійно і послідовно сформулювати відповідь, спонукаючи викладача пропонувати йому навідні питання, фрагментарно виконав практичну роботу.
5	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, показує початкову уяву про предмет вивчення, виконав практичне завдання не до кінця.
6	Виставляється студенту, коли він відтворює основний навчальний матеріал, але при його викладенні допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, визначення топографо-анатомічних взаємовідношень недостатні, характеризує загальні знання структурної будови ділянок організму, недооформив протокол заняття.
7	Виставляється студенту у випадку, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; допускає незначні порушення у послідовності викладення матеріалу, при використанні наукових понять та анатомічної номенклатури, нечітко формулює висновки, орієнтується в методиці виконання практичної роботи, виконав її не в повному обсязі.
8	Виставляється у випадку, коли студент розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає неповні визначення понять; допускає неточності при використанні анатомічної номенклатури, нечітко формулює висновки, виконав практичну роботу, але допустив незначні помилки під час проведення оперативного втручання.
9	Виставляється студенту, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає повні визначення анатомічної номенклатури та хірургічних термінів, допускаючи незначні порушення у послідовності викладення, самостійно, зі знанням методики виконав практичну роботу, але допустив неточності у послідовності проведення роботи (оперативного втручання).
10	Виставляється у тих випадках, коли студент виявляє повне знання фактичного матеріалу, самостійно, зі знанням методики виконав практичну роботу, вміє аналізувати, оцінювати та розкривати топографо-анатомічні особливості будови ділянок організму, оформив протокол практичного заняття, допускаючи незначні помилки при застосуванні анатомічної номенклатури та хірургічних термінів.
11	Виставляється студенту, коли він показує глибокі, міцні та системні знання в об'ємі навчальної програми, безпомилково відповідає на всі запитання, обґрунтовано формулює висновки, використовуючи матеріали, що виносяться на самостійну роботу студента, грамотно і послідовно, зі знанням методики, виконав практичну роботу; в повному об'ємі оформив протокол практичного заняття, правильно застосовуючи анатомічну номенклатуру та хірургічну термінологію .

12	Виставляється студенту, коли він самостійно, грамотно і послідовно, з вичерпною повнотою, використовуючи дані додаткової літератури, чітко та правильно розкриває топографо-анатомічну будову ділянок організму, володіє хірургічними навичками, самостійно та правильно виконав практичну роботу, без помилок оформив протокол практичного заняття.
-----------	--

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (ІРС)**

Бали	Критерії оцінювання
1	Підбір двох відео матеріалів із розділів навчальної дисципліни. або підбір двох аудіо матеріалів із розділів навчальної дисципліни.
2	Виступ на засіданні студентського наукового гуртка.
3	Участь у студентській олімпіаді з дисципліни. або робота на студентському науковому форумі у вигляді публікації тез.
4	Робота на студентському науковому форумі у вигляді стендової доповіді.
5	Робота на студентському науковому форумі у вигляді усної доповіді.
6	Призове місце за участь у студентській олімпіаді з дисципліни. або призове місце за участь у роботі наукового форуму.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК,
ВНЕСЕНИХ У МАТРИКУЛИ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК**

Матрикул вважається зарахованим у випадку, коли студент з повним знанням методики, самостійно, у чіткій послідовності проведення роботи, виконав практичну навичку та грамотно сформулював висновки. Під час проведення практичної навички викладач має право скерувати студента, який допускає неточності та незначні помилки у виконанні роботи.

Матрикул вважається не зарахованим у випадку, коли студент, орієнтуючись у фактичному матеріалі, показує незнання методики, невміння виконання практичної навички, допускає грубі помилки у послідовності проведення роботи та при формулюванні висновків.

6.екзаменаційні питання (для дисциплін, з яких формою підсумкового контролю є іспит)

7. зразки питань для проведення підсумкового контролю знань;

Перелік теоретичних питань до підсумкового контролю – диф. Заліку

Розділ 1, 2.

1. Історія топографічної анатомії, зміст і задачі курсу
2. Зміст курсу оперативної хірургії. Класифікація оперативних втручань
3. Принципи і етапи оперативних втручань.
4. Топографічна анатомія соскоподібної ділянки. Трепанаційний трикутник /Шипо/. Вікові особливості.
5. Топографічна анатомія привушно-жувальної ділянки.
6. Артеріальне кровопостачання лицевого відділу голови.
7. Топографічна анатомія глибокої ділянки лица.
8. Венозні системи черепно-мозкового та лицевого відділів голови, їх зв'язок.
9. Топографічна анатомія трійчастого нерва.
10. Топографічна анатомія лицьового нерва.
11. Флегмони лица. Розтини при запальних процесах на обличчі.

12. Первинна хірургічна обробка щелепно-лицевих ран .
13. Принципи первинної хірургічної обробки черепно-мозкових ран .
14. Трепанації черепа.
15. Топографічна анатомія клітковинних просторів шиї.
16. Топографічна анатомія сонного трикутника шиї.
17. Топографічна анатомія щитовидної залози.
18. Топографічна анатомія гортані.
19. Особливості первинної хірургічної обробки ран шиї.
20. Оперативний доступи до сонних артерій в сонному трикутнику.
21. Верхня і нижня трахеотомії
22. Субтотальна, субкапсулярна струмектомія за О.В.Ніколаєвим.
23. Топографічна анатомія міжребрових проміжків.
24. Топографічна анатомія молочної залози.
25. Топографічна анатомія серця.
26. Топографічна анатомія легень.
27. Мастити та їх оперативне лікування.
28. Операції при доброякісних та злоякісних пухлинах молочної залози.
29. Резекція ребра.
30. Пневмоторакс.
31. Принципи операцій на легенях - ушивання легені, сегментарна резекція, лобектомія, пульмонектомія.
32. Шов серця.
33. Хірургічна анатомія природжених вад серця і великих судин. Принципи хірургічного лікування .
34. Ендокоронарні втручання. Аорто-коронарне шунтування. Стентування.
35. Топографічна анатомія внутрішньої поверхні передньої черевної стінки.
36. Топографічна анатомія пахвинного каналу. Статеві особливості пахвинного каналу та його вмісту.
37. Хірургічна анатомія косих, прямих, ковзних і природжених пахвинних гриж.
38. Хірургічна анатомія стегнових гриж.
39. Хірургічні доступи до органів черевної порожнини.
40. Операції з приводу прямих пахвинних гриж.
41. Операції з приводу косих пахвинних гриж.
42. Операції з приводу стегнових гриж.
43. Операції з приводу пупкових гриж та гриж білої лінії живота.
44. Топографічна анатомія очеревини. Хід очеревини. Канали і сумки, їх практичне значення.
45. Топографічна анатомія шлунка.
46. Топографічна анатомія печінки.
47. Топографічна анатомія жовчного міхура та жовчних проток.
48. Топографічна анатомія підшлункової залози.
49. Топографічна анатомія тонкої кишки. Дивертикул Меккеля.
50. Топографічна анатомія товстої кишки.
51. Теоретичні основи і техніка кишкових швів. Ушивання ран кишки.
52. Резекція кишки.
53. Апендектомія.

54. Принципи операцій при ушиванні проривної виразки шлунку.
55. Гастростомія, види .
56. Гастроентеростомія, види. Заходи запобігання утворення порочного кола.
57. Принципи резекції шлунку, види, модифікації.
58. Принципи і види ваготомій. Дренажні операції.
59. Способи і техніка холецистектомії.
60. Хірургічна анатомія хребта. Техніка ламінектомії.
61. Хірургічна анатомія спинного мозку та його оболонок. Пункція епідурального та субарахноїдального просторів.
62. Топографічна анатомія поперекової області.
63. Хірургічна анатомія заочеревинного клітковинного простору.
64. Хірургічна анатомія нирок, наднирників, сечоводів.
65. Хірургічна анатомія судинно-нервових утворень заочеревинного простору.
66. Анатомо-фізіологічне обґрунтування та техніка паранефральної блокади за О.В. Вишневським.
67. Анатомо-фізіологічне обґрунтування оперативних доступів до нирок та сечоводів.
68. Резекція нирки, нефректомія, пієлотомія, шов сечоводів. Сучасні можливості пересадки нирок.
69. Хірургічна анатомія стінок порожнини малого таза. Хід очеревини в порожнині таза, поверхи малого таза, їх вміст.
70. Хірургічна анатомія фасцій і міжфасціальних клітковинних просторів таза.
71. Хірургічна анатомія судин і нервів малого таза.
72. Анатомо-фізіологічне обґрунтування розтинів для дренажування флегмон таза, пельвіоперитонітів та сечових заплівів.
73. Хірургічна анатомія прямої кишки.
74. Особливості венозного відтоку від прямої кишки. Техніка оперативного лікування геморою.
75. Хірургічна анатомія матки та придатків.
76. Хірургічна анатомія сечового міхура та передміхурової залози.
77. Капілярна пункція сечового міхура, високий (надлонний) розтин сечового міхура, особливості шва його стінки.
78. Топографічна анатомія області чоловічої промежини.
79. Хірургічна анатомія яєчка. Техніка операції при водянці яєчка та сім'яного канатика.
80. Топографічна анатомія жіночої промежини.
81. Хірургічна анатомія сіднично-прямокишечної ямки. Оперативне лікування парапроктитів та сіднично-прямокишечних свищів.
82. Топографічна анатомія сідничної ділянки.
83. Хірургічна анатомія кульшового суглоба. Шляхи поширення параартикулярних флегмон і гематом. Пункція суглоба.
84. Топографічна анатомія задньої області стегна. Хірургічна анатомія сідничного нерва і техніка його оголення.
85. Топографічна анатомія передньої області стегна.
86. Хірургічна анатомія стегнового каналу.
87. Хірургічна анатомія та способи оперативного лікування стегнових гриж.
88. Топографічна анатомія ділянки підколінної ямки. Шляхи поширення параартикулярних флегмон і гематом в області колінного суглоба.
89. Хірургічна анатомія колінного суглоба. Пункція порожнини суглоба.

90. Артротомія і резекція колінного суглоба, особливості оперативних втручань у дітей.
91. Топографічна анатомія області гомілки.
92. Топографічна анатомія області медіальної кісточки та підошовної поверхні стопи.
93. Шляхи поширення гнійних запальних процесів в області гомілки та ступні, розтини для їх дренирування.
94. Анатомо-фізіологічне обґрунтування і техніка ампутації ступні за способом Шарпа.
95. Судинний шов, види, техніка. Сучасні можливості пластики судин кінцівок.
96. Оголення судин кінцівок та методи покращення кровообігу після їх перев'язки.
97. Перев'язка стегнової артерії на різних рівнях і шляхи відновлення кровообігу.
98. Оголення судин гомілки.
99. Оперативне лікування варикозного розширення вен нижньої кінцівки.
100. Топографічна анатомія лопаткової області. Кістково-фіброзні ложа та міжфасціальні щілини лопатки і розтини для їх дренирування.
101. Топографічна анатомія області надпліччя. Хірургічна анатомія плечового суглоба.
102. Пункція, артротомія, резекція плечового суглоба.
103. Топографічна анатомія пахвової області.
104. Топографічна анатомія області плеча.
105. Топографічна анатомія ліктьової ямки.
106. Топографічна анатомія ліктьового суглоба. Пункція, артротомія, резекція ліктьового суглоба.
107. Топографічна анатомія області передпліччя.
108. Топографічна анатомія променево-зап'ясного суглоба і кисті.
109. Хірургічна анатомія синовіальних піхов долонної поверхні кисті.
Способи оперативного лікування тендобурситів та флегмон кисті.
110. Способи оперативного лікування різних форм панарицію.
111. Ампутації та екзартикуляції фаланг і пальців кисті.
112. Перев'язка пахвової артерії і шляхи відновлення кровообігу верхньої кінцівки після цієї операції.
113. Перев'язка плечової артерії і шляхи відновлення кровообігу після операції.
114. Перев'язка ліктьової і променевої артерій. Шляхи розвитку кружного кровообігу після їх виключення.
115. Анатомо-фізіологічне обґрунтування та техніка шва сухожилків.
116. Теоретичне обґрунтування і техніка зшивання нервів.
117. Хірургічна анатомія і техніка оголення променевого та серединного нервів в середній третині плеча.
118. Розрахунок клаптів при ампутаціях.
119. Здатність до регенерації кістки та окістя, їх практичне значення.
120. Ампутація плеча в нижній третині за М.І. Пироговим.
121. Ампутація передпліччя в нижній третині.
122. Двоклаптевий спосіб ампутації плеча в середній третині.
123. Кістково-пластична ампутація гомілки за М.І. Пироговим.
124. Ампутація гомілки в нижній третині.
125. Кістково-пластична ампутація стегна за Грітті-Шимановським, Альбрехтом та Сабанєєвим.
126. Тримоментна конусо-кругова ампутація стегна за М.І. Пироговим.

Перелік практичних завдань та робіт до підсумкового тематичного контролю.

1. Користуватись загальними хірургічними інструментами для розтину тканин, допоміжними, для тимчасової зупинки кровотечі, для з'єднання тканин, для утримання та фіксації тканин;
2. Робити розтин м'яких тканин;
3. Зав'язувати хірургічні вузли;
4. З'єднувати м'які тканини;
5. Проводити тимчасову і остаточну зупинку кровотечі в рані

8. засоби для проведення підсумкового контролю;

Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни **на лекціях** забезпечується методичними розробками кожної лекції, виданими текстами лекцій, наочними засобами навчання для кожної лекції (презентації, навчальні фільми), інформаційним ресурсом кафедр. Викладання навчальної дисципліни **на практичних заняттях** забезпечується методичними розробками кожного практичного заняття, наочними засобами навчання для кожного заняття (презентації, навчальні фільми), інформаційним ресурсом кафедр, тематикою самостійних і індивідуальних завдань для кожного завдання, алгоритмами виконання практичних вмінь і структурованими алгоритмами контролю вмінь. **Самостійна і індивідуальна робота** при вивченні навчальної дисципліни забезпечується методичними розробками з самостійної роботи студентів, наочними засобами навчання (презентації, навчальні фільми), інформаційним ресурсом кафедр, тематикою самостійних і індивідуальних завдань для кожного завдання, алгоритмами виконання практичних вмінь, алгоритмами само- і взаємоконтролю знань і вмінь. Проведення **підсумкового тематичного контролю – диф. заліку** забезпечується методичними розробками лекцій і практичних занять, інформаційним ресурсом кафедр, системою тестового контролю, стандартизованими контрольними питаннями, структурованими алгоритмами контролю практичних вмінь.

Методи контролю.

Методи і форми контролю, система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та Інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності студентів при кредитно-трансферній системі організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України (2014).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів застосовуються стандартизовані методи контролю: тестування, структуровані письмові роботи, структурований за процедурою контроль практичних навичок в умовах, що наближені до реальних (тварини, біологічні об'єкти, тренажери, муляжи). Також поточний контроль здійснюється у формі усного опитування, бліц-опитування, оцінювання індивідуальних завдань, письмових робіт.

Підсумковий тематичний контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем розділу на останньому контрольному занятті з розділу. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні розділу набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Підсумковий контроль включає стандартизований контроль теоретичної підготовленості (тестування, усне опитування, оцінювання індивідуальних завдань) і практичної підготовки (структурований за процедурою контроль практичних навичок на тваринах, біологічних об'єктах, тренажерах і муляжах). **Критерії оцінки знань студентів з дисципліни:**

Оцінку “Відмінно” отримує студент, який твердо знає програмований матеріал з оперативної хірургії та топографічної анатомії, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов’язується теорія з практикою.

Оцінку “Добре” отримує студент, який знає програмований матеріал з оперативної хірургії та топографічної анатомії, грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

Оцінку “Задовільно” отримує студент, який знає основний матеріал з оперативної хірургії та топографічної анатомії, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формування, порушує послідовність у викладанні програмованого матеріалу і відчуває труднощі при використанні практичних навиків.

Оцінку “Незадовільно” отримує студент, який не знає значної частини програмованого матеріалу з оперативної хірургії та топографічної анатомії, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навиками. **Розподіл балів, які отримують студенти.**

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни. Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 80 балів (40%).

Оцінювання поточної навчальної діяльності: Оцінювання поточної успішності проводиться шляхом підрахунку середнього балу поточної успішності по завершенню вивчення дисципліни. При цьому заокруглення ОЦІНКИ здійснюється за схемою: в діапазоні від 0 до 0,24 заокруглюється до меншої одиниці; в діапазоні від 0,25 до 0,74 заокруглюється до 0,5; в діапазоні від 0,75 до 0,99 заокруглюється до більшої одиниці.

Оцінювання індивідуальної самостійної роботи студентів(індивідуальних завдань):

Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента (СРС) залежить від її обсягу і значимості, але не більше 10-12 балів. Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність.

Оцінювання самостійної роботи:

Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при підсумковому модульному контролі.

Максимальна кількість балів підсумкового роздільного контролю - диф. заліку: дорівнює 80.

Підсумковий роздільний контроль - диф. залік: вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі розділи з дисципліни.

Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна.

Заохочувальні бали за рішенням Вченої Ради можуть додаватися до кількості балів з дисципліни студентам, які мають наукові публікації або зайняли призові місця за участь у олімпіаді з дисципліни серед ВНЗ України та інше.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового контролю).

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за шкалами ECTS та 4-ри бальною (традиційною):

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу *ECTS* таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% студентів
B	Наступні 25% студентів
C	Наступні 30% студентів
D	Наступні 25% студентів
E	Останні 10% студентів

Відсоток студентів визначається на виборці для студентів даного курсу в межах відповідної спеціальності.

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у 4-ри бальну шкалу таким чином:

Оцінка ECTS	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
A	“5”
B, C	“4”
D, E	“3”
FX, F	“2”

Оцінка з дисципліни FX, F (“2”) виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один розділів з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX (“2”) виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий роздільний контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового контролю не більше 2-ох (двох) разів за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного розділів або не набрали за поточну навчальну діяльність з розділу мінімальну кількість балів), мають **пройти повторне навчання з відповідного розділу.**

Надалі для отримання рейтингу за дисципліну деканатами вносяться ПУ та ПМК всіх тематичних розділів і іспиту (диф.заліку) у програму «Контингент» і середній бал за дисципліну ранжується. Ранжування відбувається за фіксованою шкалою для призначення стипендії.

Заохочувальні бали за рішенням Вченої Ради можуть додаватися до кількості балів з дисципліни студентам, які мають наукові публікації або зайняли призові місця за участь у олімпіаді з дисципліни серед ВНЗ України та інше.

9. Перелік навчально-методичної літератури.

Базова:

1. Оперативна хірургія та топографічна анатомія: підручник / Ю.Т. Ахтемійчук, Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко та ін.; за ред. проф. М.П. Ковальського.- 2-е вид., виправл.- К.: ВСВ 'Медицина', 2015.-504с.
2. Ахтемійчук Ю.Т., Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко; О.Б.Кобзар; М.П.Ковальський; І.Л.Первак; В.І.Півторак; К.О.Прокопець; Н.Ю.Радомська; О.А.Радомський; М.В.Пархоменко; Т.Т.Хворостяна //Оперативна хірургія і топографічна анатомія - Київ, ВСВ "Медицина", 2010 р. – 504 с.
3. Ахтемійчук Ю.Т., Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко; А.Б.Кобзарь; М.П.Ковальський, І.Л.Первак; В.И.Пивторак; К.А.Прокопец; Н.Ю.Радомская; А.А.Радомский; М.В.Пархоменко, Т.Т.Хворостяная //Оперативная хирургия и топографическая анатомия - Київ, ВСВ "Медицина", 2012 р. - 504 с.
4. К.І.Кульчицький,М.П.Ковальський, А.П.Дітковський, М.С.Скрипиков, С.А.Солорева, В.С.Щитов, Т.Т.Хворостяна, О.Б.Кобзар, О.М.Очкурєнко, В.М.Бондур, В.Б.Раскалей. Оперативна хірургія і топографічна анатомія. - Київ, "Вища школа",1994. – 464 с.
5. Кульчицкий К.И., Бобрик И.И., Дитковский А.П., Солорева С.А., Щитов В.С., Ковальский М.П., Хворостяная Т.Т., Талько В.И., Кобзар А.Б. Бондур В.М., Раскалей В.Б. Оперативная хирургия и топографическая анатомия /учебник для медвузов/. - Вища школа,К.,1989. - 472 с
6. Bernard C. Illustrated Manual of Operative Surgery and Surgical Anatomy. – 1991.-330 p.
7. Pemberton L.B. Workbook of Surgical Anatomy. – 1990.-298 p.
8. Gliedman M.L. Atlas of Surgical Techniques. – New York etc., McGraw – Hill.- 1990.420 p.
9. Sabiston D.C. Atlas of General Surgery. - Philadelphia etc., Saunders.- 1994.-220 p.
10. Chassin J.L. Operative Strategy in General Surgery. New York etc., Springer. – 1994.-368 p.
11. Tsyhykalo O.V. Topographical anatomy and operative surgery; textbook for english-speaking foreign students Вінниця, 2004 436 p.

Допоміжна:

12. М.П.Бурих. Топографічний підхід до вивчення тіла людини. – Харків, 2005. – 230 с.
13. Оперативна хірургія та топографічна анатомія: Навчально-методичний посібник. Практичні заняття. Для медичних факультетів / Ковальський М.П., Костюк Г.Я., Півторак В.І., Кобзар О.Б., Гунько П.М. – Вінниця: ПП "Видавництво "Тезис",2004. – 310 с.
14. К.И.Кульчицкий, Н.С.Скрипников и др. Практикум по оперативной хирургии и топографической анатомии для студентов Лечебного факультета. Полтава , 1-е и 2-е изд. Полтава , 1988, 1991.- 210 с.
15. К.И.Кульчицкий, В.Н.Круцяк, Н.С.Скрипников и др. Практикум по оперативной хирургии и топографической анатомии для студентов педиатрического факультета , Черновцы, 1990.-220 с.
16. М.С.Скрипников, А.М.Білич, О.М.Проніна, В.І.Шепітько, С.І.Данильченко, Ю.К.Хилько. Практикум з оперативної хірургії та топографічної анатомії для студентів медичних факультетів медичних вузів України. Полтава, 1997. – Ч.І, ІІ, ІІІ - 498 с.
17. Ковальський М.П., Кобзар О.Б. Навчально-методичні матеріали для підготовки до підсумкового контролю знань і вмінь на кафедрі оперативної хірургії і топографічної анатомії (для студентів медичного факультету). - К., Стилос,1999-2004. – Видання 1-5. - 79 с.
18. Попов А.Г., Красницький В.К., Горovenko В.И. Учебное пособие «Тестовые задачи» по курсу оперативной хирургии и топографической анатомии. Одеса, 2004 – 120 с.
19. В.В.Кованов, Т.И.Аникина , И.А.Сычеников. Курс лекций по оперативной хирургии и топографической анатомии. М., 1972.-410 с.

20. К.И.Кульчицкий. Лекции по оперативной хирургии и топографической анатомии. Киев-Полтава, 1992.-320 с.
21. М.П. Ковальський, Г.Я. Костюк, В.І. Півторак, О.Б. Кобзар Оперативна хірургія і топографічна анатомія (методичні розробки до практичних занять для медичного факультету) Вінниця, 2004 р-140 с..

Інформаційні ресурси

Сайт університету www.tdmu.edu.ua

Бібліотека library.tdmu.edu.ua